

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, fakss: 67244074, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

2020.gada 10.februārī Nr.1-6/4

**Satversmes tiesas tiesnesim
Gunāram Kusiņam**
tiesa@satv.tiesa.gov.lv

Par viedokļa sniegšanu lietā Nr.2019-22-01

Tiesībsargs saņēma 2019.gada 20.decembra vēstuli Nr.1-04/446-pav (reģistrēta 30.12.2019 ar Nr.446), kurai pievienots Satversmes tiesas tiesneša 2019.gada 20.decembra lēmums. Ar minēto lēmumu Satversmes tiesas tiesnesis Gunārs Kusiņš atzīst tiesībsargu par pieaicināto personu lietā Nr.2019-22-01 "Par Krimināllikuma 316.panta pirmās daļas redakcijā, kas bija spēkā no 2004.gada 2.janvāra līdz 2013.gada 31.martam, atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92.panta otrajam teikumam" un aicina izteikt viedokli par visiem jautājumiem, kuriem, pēc tiesībsarga ieskata, varētu būt nozīme lietā.

Izvērtējot lēmumam pievienoto konstitucionālo sūdzību iesniedzēju Aigara Meļko un Gunāra Cvetkova (turpmāk arī – Pieteicēji) pieteikumus, kā arī Saeimas atbildes rakstu, tiesībsargs sniedz šādu viedokli:

1. Krimināllikuma 316.panta pirmā daļa redakcijā, kas bija spēkā no 2004.gada 2.janvāra līdz 2013.gada 31.martam, noteica, ka par valsts amatpersonām uzskatāmi valsts varas pārstāvji, kā arī ikviena persona, kura pastāvīgi vai uz laiku izpilda valsts vai pašvaldības dienesta pienākumus un kurai ir tiesības pieņemt lēmumus, kas saistoši citām personām, vai kurai ir tiesības veikt uzraudzības, kontroles, izziņas vai sodīšanas funkcijas vai rīkoties ar valsts vai pašvaldības mantu vai finanšu līdzekļiem (turpmāk arī – apstrīdētā norma).

Kā izriet no Pieteicēju pieteikumos paustajiem faktiem, tad ar Senāta Krimināllietu departamenta 2019.gada 25.aprīļa lēmumu lietā Nr.12812000713 Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 2018.gada 9.aprīļa spriedums tika atstāts negrozīts daļā par Pieteicēju notiesāšanu pēc Krimināllikuma 320.panta trešās daļas. Ar minēto lēmumu Senāts atzina par pareizu Rīgas apgabaltiesas spriedumā secināto, ka noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas brīdī Pieteicēji bija uzskatāmi par valsts amatpersonām apstrīdētās normas izpratnē, līdz ar to atzīstot Pieteicējus par vainīgiem noziedzīga nodarījuma valsts institūciju dienestā – kukuļņemšanas – izdarīšanā.

Pieteicēji uzskata, ka apstrīdētajā normā ietvertās valsts amatpersonas definīcijas interpretācija kā to krimināllietā Nr.12812000713 veica Rīgas apgabaltiesa un Augstākā tiesa, nebija skaidra un paredzama laika periodā no 2006.gada 1.janvāra līdz 2010.gada 15.jūnijam, kad Pieteicēji veica darbības, par kurām tika notiesāti saskaņā ar Krimināllikuma 320.panta trešo daļu. Pieteicēji uzskata, ka no apstrīdētās normas teksta nebija saprotams, ka noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas brīdī Pieteicēji ir valsts amatpersonas, apstrīdētā norma tika interpretēta paplašināti, tā bija formulēta pārāk plaši un pieļāva dažādas interpretācijas iespējas. Tāpat pieteicēji argumentē, ka nevarēja paredzēt par nepieciešamību apstrīdēto normu interpretēt kopsakarā ar citiem likumiem un veikt apstrīdētās normas sistēmisko un teleoloģisko interpretāciju, kā arī to, ka vēsturiskā interpretācija nav jāņem vērā. Pieteicēji norāda, ka apstrīdētās normas skaidrības trūkumu apstiprina 2014.gada 15.maija grozījumi Krimināllikumā un tās saturu nebija iespējams secināt nedz no tiesu prakses un tiesību doktrīnas, nedz izmantojot juridisko palīdzību. Turklāt Pieteicēju ieskatā kompetentajām iestādēm bija atšķirīgs viedoklis par apstrīdētās normas interpretāciju un tās regulēšanas priekšmets neattaisno tās skaidrības trūkumu. Ievērojot minēto, Pieteicēji uzskata, ka laika periodā no 2006.gada 1.janvāra līdz 2010.gada 15.jūnijam, kad Pieteicēji veica darbības, par kurām tika notiesāti, apstrīdētā norma nebija pietiekami skaidra un paredzama, tādēļ tā neatbilst Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 92.panta otrajam teikumam.

2. Saeima savā atbildes rakstā norāda, ka tās ieskatā Pieteicēju pieteikumos minētais liecina par to, ka viņiem iespējamo pamattiesību aizskārumu rada apstrīdētās normas interpretācija, nevis pašas apstrīdētās normas skaidrība un paredzamība. Līdz ar to Saeima lūdz Satversmes tiesu izbeigt tiesvedību šajā lietā.

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka, izskatot lietas par iespējamiem atsevišķu pamattiesību pārkāpumiem, to rakstura dēļ nepieciešams apvienot pamattiesību aizskāruma izvērtēšanu ar lietas izskatīšanu pēc būtības. Pat tad, ja radušās šaubas attiecībā uz iespējam izbeigt tiesvedību, tiesai *ex officio* ir pienākums izskatīt ierosināto lietu un sniegt iespējami plašāku izvērtējumu tam, vai nav pārkāptas pieteikuma iesniedzēja pamattiesības. Noskaidrojot, vai konkrēta tiesību norma ir pietiekami skaidra, lai tās regulējums nenonāktu pretrunā ar Satversmes 90.pantu, Satversmes tiesa savā praksē šādu izvērtējumu veikusi, izskatot lietu pēc būtības¹.

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka Satversmes 92.panta otrajā teikumā lietotais jēdziens “likums” ietilpst Satversmes 90.pantā ietvertajā jēdzienā “tiesības”². Līdz ar to minētās Satversmes tiesas atziņas ir vienlīdz kā attiecināmas uz Satversmes 92.panta otro teikumu. Ievērojot minēto, tiesībsarga ieskatā tiesvedība lietā ir turpināma, izskatot lietu pēc būtības.

Pamatojot savu viedokli apstrīdētās normas atbilstībai Satversmes 92.panta otrajam teikumam, Saeima visupirms norāda, ka no 2014.gada 15.maija grozījumu Krimināllikumā sagatavošanas materiāliem neizriet, ka likumdevējs Krimināllikuma 316.panta pirmo daļu jaunā redakcijā būtu izteicis tāpēc, ka iepriekšējo šīs normas redakciju uzskatījis par neskaidru. Saeima uzskata, ka apstrīdētās normas interpretācija, atbilstoši kurai Pieteicēji atzīti par valsts amatpersonām, bija atbilstoša pārkāpuma raksturam un saprātīgi paredzama. Saeima norāda, ka Pieteicējiem, ja nepieciešams, izmantojot tiesu praksi un saņemot atbilstošu juridisko palīdzību, bija iespējams paredzēt, ka viņi var tikt atzīti par valsts amatpersonām apstrīdētās normas izpratnē, un tāvad saprātīgi paredzēt arī to, ka

¹ Satversmes tiesas 2012.gada 1.novembra sprieduma lietā Nr.2012-06-01 7.1.punkts.

² Satversmes tiesas 2019.gada 21.februāra sprieduma lietā Nr.2018-10-0103 13.2.punkts.

viņiem par konkrēto darbību var iestāties kriminālatbildība kā valsts amatpersonām. Līdz ar to apstrīdētā norma Saeimas ieskatā ir pietiekami skaidra un paredzama un atbilst Satversmes 92.panta otrajam teikumam.

3. Satversmes 92.panta otrais teikums nosaka, ka: “Ikviens uzskatāms par nevainīgu, iekams viņa vaina nav atzīta saskaņā ar likumu.” Lai gan Satversmes VIII nodaļa nesatur normu, kas *expressis verbis* noteiktu *nullum crimen, nulla poena sine lege* principu, proti, ka nevienu nevar atzīt par vainīgu un notiesāt par tādu nodarījumu, kas tā izdarīšanas brīdī nebija atzīts par noziedzīgu saskaņā ar likumu³, tomēr atbilstoši Satversmes tiesas praksē nostiprinātajam principam⁴ no Satversmes 92.panta otrā teikuma vārdiem “saskaņā ar likumu” izriet arī princips *nullum crimen, nulla poena sine lege*.

Saskaņā ar Satversmes 89.pantu, kas noteic, ka valsts atzīst un aizsargā cilvēka pamattiesības saskaņā ar Satversmi, likumiem un Latvijai saistošiem starptautiskajiem līgumiem, Latvijas valstij ir pienākums ņemt vērā starptautiskās saistības cilvēktiesību jomā. Šis pants skaidri norāda uz to, ka konstitucionālā likumdevēja mērķis bija panākt Satversmē ietvertu cilvēktiesību normu harmoniju ar starptautiskajām cilvēktiesību normām⁵. Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk – Konvencija) 7.panta 1.punkts nosaka, ka: “Nevienu nedrīkst atzīt par vainīgu noziedzīgā nodarījumā tādas darbības vai bezdarbības dēļ, kas, saskaņā ar izdarīšanas brīdī spēkā esošajām nacionālajām un starptautiskajām tiesību normām, netika atzīta par noziedzīgu nodarījumu. Tāpat nedrīkst piespriest smagāku sodu nekā tas, kas bija piemērojams noziedzīgā nodarījuma brīdī.” Eiropas Cilvēktiesību tiesa (turpmāk – ECT) ir norādījusi, ka 7.pantā paustajai garantijai, kas ir tiesiskuma būtisks elements, ir būtiska nozīme Konvencijā noteiktajā aizsardzības sistēmā, par ko īpaši liecina tas, ka 15.pantā nav atļautas atkāpes pat kara vai cita sabiedrībai bīstama stāvokļa gadījumā. Pants jātulko un jāpiemēro – kā izriet no tā mērķa un nolūka – tā, lai tiktu nodrošināta efektīva aizsardzība pret nepamatotu vajāšanu, notiesāšanu un sodīšanu⁶. Atbilstoši ECT judikatūrai noziedzīgiem nodarījumiem un atbilstošiem soda veidiem jābūt skaidri definētiem likumā. Jēdziens “likums” 7.panta nozīmē ietver kvalitatīvas prasības, jo īpaši prasības par pieejamību un paredzamību⁷. Šī prasība ir izpildīta tad, kad indivīdam ir iespēja no attiecīgās normas satura un, ja nepieciešams, ar tiesu interpretācijas palīdzību un atbilstošu juridisko konsultāciju noteikt, par kādu darbību vai bezdarbību persona var tikt saukta pie kriminālatbildības⁸. Jēdziens “atbilstoša konsultācija” attiecas uz iespēju saņemt juridisko konsultāciju.⁹

Vienlaikus ECT ir atzinusi, ka, lai cik precīzi nebūtu noformulēta likuma norma, jebkurā tiesību nozarē, tajā skaitā arī krimināltiesībās, šīs normas juridiskā interpretācija ir neatņemams normas satura noskaidrošanas elements. Vienmēr pastāv nepieciešamība noskaidrot divdomīgus jautājumus un pielāgoties mainīgajiem apstākļiem. Progresīvā krimināltiesību attīstība tiesību tālākveidošanas ceļā ar tiesnešu tiesību palīdzību ir iesakņojusies un svarīga Konvencijas dalībvalstu tiesību tradīciju sastāvdaļa. Konvencijas 7.pants nevar tikt saprasts kā tāds, kurš nepieļauj pakāpenisku krimināltiesiskās atbildības

³ Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Autoru kolektīvs prof. R.Baloža zinātniskā vadībā. – Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011, 70.lpp., 34.punkts.

⁴ Sk., piemēram, Satversmes tiesas 2008.gada 16.decembra sprieduma lietā Nr.2008-09-0106 4.2.punktu.

⁵ Sk. Satversmes tiesas 2007.gada 18.oktobra sprieduma lietā Nr.2007-03-01 11.punktu.

⁶ ECT 2013.gada 21.oktobra sprieduma lietā “Del Río Prada v. Spain”, pieteikums Nr.42750/09, 77.punkts.

⁷ ECT 2008.gada 12.februāra sprieduma lietā “Kafkaris v. Cyprus”, pieteikums Nr.21906/04, 140.punkts.

⁸ ECT 2010.gada 17.maija sprieduma lietā “Kononov v. Latvia”, pieteikums Nr.36376/04, 185.punkts.

⁹ ECT 2007.gada 12.jūlija sprieduma lietā “Jorgic v. Germany”, pieteikums Nr.74613/01, 113.punkts.

normu skaidrojumu ar juridisku interpretāciju katrā atsevišķajā gadījumā, ja no tā izrietošā attīstība ir savienojama ar nodarījuma būtību un varēja tikt saprātīgi paredzēta¹⁰.

Tādējādi krimināltiesību normām, kas nosaka noziedzīgus nodarījumus un par tiem piemērojamos sodus, ir jābūt skaidri definētām likumā un ikvienam indivīdam pieejamām un paredzamām. Turklāt tādēļ, ka kriminālatbildība ir smagākais iespējamais juridiskās atbildības veids un tās sekas var būtiski ietekmēt personas dzīvi arī pēc kriminālsoda izciešanas, kriminālatbildību paredzošām normām jābūt saturiski noteiktākām nekā citu tiesību nozaru normām.¹¹ Vienlaikus to nevar uztvert kā absolūti precīzu noteikumu ietveršanu, jo jebkuras normas piemērošanā neatsverama nozīme ir tās interpretācijai. Turklāt indivīdam, lai labāk izprastu normas saturu, var būt nepieciešams vadīties pēc izveidojušās tiesu prakses, un vērsties pēc atbilstošas juridiskās konsultācijas.

4. Satversmes tiesa savā praksē ir atzinusi, ka “lai izvērtētu, vai apstrīdētā norma atbilst Satversmes 92.panta otrajam teikumam, jānoskaidro, vai: 1) likums (apstrīdētā norma) pieņemts Saeimas kārtības rullī noteiktajā kārtībā; 2) apstrīdētā norma ir pieejama, pietiekami skaidra un saprotama, lai varētu būt par pamatu saukšanai pie kriminālatbildības”¹².

Attiecībā uz 1.punktu Pieteicēji savos pieteikumos neapšaubā, ka apstrīdētā norma ir pieņemta Saeimas kārtības rullī noteiktajā kārtībā. Arī Saeima tam piekrīt. Tāpat Pieteicēji neapšaubā to, ka apstrīdētā norma ir pieejama. Līdz ar to tiesībsargam nav nepieciešams izvērtēt apstrīdētas normas atbilstību Satversmes 92.panta otrajam teikumam šajā daļā. Tāpēc turpmāk tiks vērtēts, vai apstrīdētā norma bija pietiekami skaidra un paredzama, lai varētu būt par pamatu Pieteicēju notiesāšanai. Tomēr pirms pievērsties apstrīdētās normas vērtēšanai pēc būtības, tiesībsarga ieskatā ir svarīgi akcentēt divus nozīmīgus aspektus.

4.1. Jāpiekrīt Saeimas atbildes rakstā norādītajam, ka šajā lietā svarīga nozīme ir tam, ka Pieteicēji pēc būtības neapšaubā savu darbību prettiesisko (noziedzīgo) raksturu, bet gan to, ka viņu gadījumā tika piemērota norma, kas pēc sava satura noziedzīgo darbību izdarīšanas brīdī nebija skaidra un pietiekami paredzama. Šis apstāklis ir jāņem vērā tā iemesla dēļ, ka personai, kas veic prettiesiskas darbības un apzinās to kaitīgumu, nevajadzētu rasties šaubām par piemērojamo atbildību. Savukārt tas, pēc kura konkrētā panta ir nosakāma atbildība, ir vērtējams jau lietas faktisko apstākļu noskaidrošanas ceļā. Kriminālprocesa likuma 398.panta pirmā un otrā daļa paredz, ka “kriminālprocesu uzsākot, izmeklējamo rīcību var kvalificēt tikai pēc piederības pie noziedzīgu nodarījumu grupas objekta. Kad ir iegūti pietiekami pierādījumi, nodarījumu kvalificē pēc konkrēta Krimināllikuma panta un par to pieņem lēmumu rezolūcijas veidā. Lēmums nav pārsūdzams”. Minētās normas ir attiecināmas uz gadījumiem, kad sākotnēji kriminālprocess uzsākts atbilstoši Kriminālprocesa likuma 398.panta pirmajai daļai un izmeklējamā rīcība sākotnēji kvalificēta tikai pēc piederības pie noziedzīgu nodarījumu grupas objekta, kā arī gadījumos, ja noziedzīga nodarījuma kvalifikācija tiek mainīta.

Protams, lai gan minētais apstāklis nav izšķirošs apstrīdētās normas satversmības izvērtēšanā, tomēr tam ir piešķirama nozīme, vērtējot, vai Pieteicēji, ja nepieciešams ar atbilstošu juridisko padomu, varēja paredzēt, ka prettiesisko darbību rezultātā viņiem

¹⁰ ECT 2010.gada 17.maija sprieduma lietā “Kononov v. Latvia”, pieteikums Nr.36376/04, 185.punkts.

¹¹ Satversmes tiesas 2019.gada 21.februāra sprieduma lietā Nr.2018-10-0103 13.2.punkts.

¹² Satversmes tiesas 2008.gada 16.decembra sprieduma lietā Nr.2008-09-0106 5.punkts.

varētu tikt inkriminēts pants, kas paredz atbildību tieši par valsts amatpersonas koruptīvajām darbībām.

4.2. Vērtējot apstrīdētās normas atbilstību Satversmes 92.panta otrajam teikumam, ir piešķirama nozīme tam, kādu amatu Pieteicēji attiecīgajā laika periodā ieņēma AS “Latvenergo”. Proti, viens no Pieteicējiem – Aigars Meļko, visu periodu, kura ietvaros veica darbības, par kurām vēlāk tika notiesāts, ieņēma valdes locekļa amatu. Savukārt otrs Pieteicējs – Gunārs Cvetkovs, valdes locekļa amatu ieņēma no 2009.gada 1.marta, bet pirms tam ražošanas tehniskā direktora amatu¹³. Tiesībsarga ieskatā ir svarīgi nošķirt šīs divas situācijas, jo tās parāda ne tikai atšķirīgus faktiskos apstākļus, pēc kuriem Pieteicēji tika notiesāti, bet arī ieņemamo amatu attiecināmību uz valsts amatpersonas statusu. Līdz ar to viedoklī tiks sniegts apstrīdētās normas izvērtējums Satversmes 92.panta otrajam teikumam attiecībā uz katru no Pieteicēju ieņemtajiem amatiem laikā, kad Pieteicēji veica darbības, par kurām vēlāk tika notiesāti.

5. Kā redzams no lietas faktiskajiem apstākļiem, tad Pieteicēji tika notiesāti pēc Krimināllikuma 320.panta trešās daļas, piemērojot tiem apstrīdētajā normā ietverto valsts amatpersonas statusu. Juridiskajā literatūrā ir atzīts, ka, lai kādu personu sauktu pie kriminālatbildības par noziedzīgu nodarījumu valsts institūciju dienestā, nepieciešams konstatēt, ka noziedzīga nodarījuma subjektam, bez pieskaitāmības un kriminālatbildības vecuma, piemīt vēl citas Krimināllikumā noteiktas īpašības¹⁴. Šādas noziedzīgus nodarījumus izdarījušās personas dēvē par speciālajiem subjektiem. Krimināllikuma 316.pants ir viens no pantiem, kas definē speciālo subjektu, konkrētajā gadījumā – valsts amatpersonu. Praksē ir atzīts, ka, izlemjot jautājumu par noziedzīga nodarījuma sastāva esamību kukuļņemšanā apsūdzētās personas nodarījumā, apsūdzībā nepieciešams pamatot apsūdzētā kā valsts amatpersonas statusu, norādot, 1) kādu valsts vai pašvaldības pienākumu apsūdzētais pildījis, 2) kādas pilnvaras viņam kā valsts amatpersonai bija piešķirtas un 3) saskaņā ar kādiem likumiem, citiem normatīvajiem aktiem vai uzliktu uzdevumu šīs tiesības un pilnvaras piešķirtas un pienākumi ir uzlikti.¹⁵ Tādējādi valsts amatpersonas kā speciālā subjekta piemērošana ir vērtējama katras konkrētās lietas apstākļu kontekstā un šāda statusa esība ir jāpamato.

Pieteicēji savos pieteikumos un arī Saeima neapšaubā, ka AS “Latvenergo” ir valsts kapitālsabiedrība. Tomēr Pieteicēji uzskata, ka apstrīdētā norma pēc savas gramatiskās interpretācijas, kas viņu ieskatā krimināltiesībās ir svarīgākā no iztulkošanas metodēm, uz noziedzīgo darbību izdarīšanas brīdi nebija pietiekami skaidra un paredzama, jo tajā nebija skaidri ierakstīts, ka valsts amatpersonas var būt arī personas, kuras strādā valsts vai pašvaldības kapitālsabiedrībā. Tāpat Pieteicēji norāda, ka viņi nevarēja paredzēt, ka apstrīdētā norma bija jāinterpretē kopsakarā ar citiem likumiem un, ka normas noskaidrošanā bija jāizmanto citas interpretācijas metodes. Turklāt Pieteicēju ieskatā apstrīdētās normas skaidrības trūkumu apstiprina 2014.gada 15.maija grozījumi Krimināllikumā.

¹³ Sk. Senāta Krimināllietu departamenta 2019.gada 25.aprīļa lēmuma lietā Nr.SKK-33/2019 18.2. un 19.1.punktu, kā arī Pieteicēju pieteikumu 5.lpp.

¹⁴ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Vispārīgā daļa. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: TNA, 2008, 147.lpp.

¹⁵ Tiesu prakses apkopojums “Tiesu prakse krimināllietās pēc Krimināllikuma 320., 321., 322., 323.panta”, 49.lpp., 2.punkts. Pieejams: Augstākās tiesas mājaslapā sadaļā Judikatūra/ Tiesu prakses apkopojumi/ Krimināltiesības.

ECT ir norādījusi, ka, ņemot vērā statūtu (likumu) vispārīgo raksturu, to formulējums nevar būt pilnīgi precīzs. Nepieciešamība izvairīties no pārmērīgas stingrības un neatpalikt no mainīgajiem apstākļiem nozīmē, ka daudzi likumi neizbēgami tiek formulēti tādā veidā, kas lielākā vai mazākā mērā ir neskaidri, un šādu tiesību aktu interpretācija un piemērošana ir atkarīga no prakses¹⁶. Viena no tiesiskā regulējuma izstrādes tehnikām ir vispārīgu apzīmējumu izmantošana izsmeļoša uzskaitījuma vietā. Ja tiesību normas tiesiskais sastāvs ir formulēts, izmantojot vispārīgus apzīmējumus, ir iespējamas arī tādas faktiskās situācijas, kad nav acīmredzami skaidrs, vai tās ietilpst vai neietilpst šīs tiesību normas tvērumā. Tomēr šaubas par tiesību normas tvērumu attiecībā uz šādām faktiskajām situācijām pašas par sevi nav iemesls tiesību normas atzīšanai par neskaidru vai neparedzamu, ja tā ir pietiekami skaidra vairumā gadījumu.¹⁷ Prasības par normas skaidrību un paredzamību nav skatāmas atrauti un tās ir jāvērtē kopsakarā ar jomu, kurā norma ir ietverta, kā arī to adresātu skaita un statusa, kuriem tā adresēta¹⁸.

Var piekrist Pieteicējiem, ka krimināltiesību normas interpretācijā ļoti svarīga nozīme ir piešķirama tieši gramatiskajai interpretācijai. ECT ir atzinusi, ka noziedzīgās darbības izdarīšanas brīdī normas paredzamība ir jāizvērtē tieši no notiesātās personas skatpunkta¹⁹. Tādējādi jau brīdī, kad tiek veikts nodarījums, par kuru vēlāk iestājas kriminālatbildība, ir jābūt spēkā tādai tiesību normai, no kuras pati attiecīgā persona var skaidri saprast vai, ja nepieciešams, saņemot jurista konsultāciju, noskaidrot, ka konkrētā darbība vai bezdarbība ir kriminālsodāma.²⁰ Tomēr konkrētajā gadījumā svarīgi atzīmēt, ka Pieteicēji savā darbībā bija profesionāļi, tāpēc no viņiem vairāk kā no citiem var sagaidīt, ka viņi īpaši rūpīgi novērtēs riskus²¹, ko var radīt konkrētās darbības. Līdz ar to Pieteicēji kā attiecīgās nozares profesionāļi nevarēja samierināties tikai ar apstrīdētās normas gramatisko interpretāciju, un viņiem, ja nepieciešams, saņemot atbilstošu juridisko konsultāciju, bija iespējams ar citu interpretācijas metožu palīdzību noskaidrot apstrīdētās normas patieso jēgu. Satversmes tiesa ir atzinusi, ka tiesību normas skaidrība un paredzamība ir vērtējama, pamatojoties uz šīs normas interpretāciju²² un gramatiskā iztulkošanas metode ir tikai pirmā no iztulkošanas metodēm, tāpēc nav pareizi vadīties vienīgi pēc tiesību normas vārdiskās jēgas²³.

5.1. Pieteicēji kā valdes locekļi

Likums "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" jau no tā pamata redakcijas, kas bija spēkā no 2002.gada 10.maija līdz 2002.gada 30.decembrim, kā arī sekojošās redakcijas, tostarp tās, kas bija spēkā laikā, kad Pieteicēji veica darbības, par kurām vēlāk tika notiesāti, noteica, ka par valsts amatpersonām ir uzskatāmi valsts vai pašvaldības kapitālsabiedrības padomes vai valdes locekļi²⁴. Tādējādi Pieteicējiem nevarēja rasties šaubas par to, ka laikā, kad viņi ieņēma valdes locekļu amatus AS "Latvenergo", viņi likuma "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu

¹⁶ ECT 1993.gada 25.maija sprieduma lietā "Kokkinakis v. Greece", pieteikums Nr.14307/88, 40.punkts. Sk. arī Satversmes tiesas 2012.gada 1.novembra sprieduma lietā Nr.2012-06-01 11.punktu.

¹⁷ Satversmes tiesas 2019.gada 21.februāra sprieduma lietā Nr.2018-10-0103 18.1.punkts.

¹⁸ ECT 1996.gada 11.novembra sprieduma lietā "Cantoni v. France", pieteikums Nr.17862/91, 35.punkts.

¹⁹ ECT 2013.gada 21.oktobra sprieduma lietā "Del Río Prada v. Spain", pieteikums Nr.42750/09, 79.punkts.

²⁰ Satversmes tiesas tiesnešu Inetas Ziemeles un Sanitas Osipovas atsevišķo domu lietā Nr.2018-10-0103 3.3.punkts.

²¹ Sk. ECT 2010.gada 17.maija sprieduma lietā "Kononov v. Latvia", pieteikums Nr.36376/04, 235.punktu.

²² Sk. Satversmes tiesas 2019.gada 21.februāra sprieduma lietā Nr.2018-10-0103 13.1.punktu.

²³ Satversmes tiesas 2008.gada 16.decembra sprieduma lietā Nr.2008-09-0106 7.4.punkts.

²⁴ Sk. likuma "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" 4.panta pirmās daļas 19.punktu.

darbībā” izpratnē bija atzīstami par valsts amatpersonām. To, ka Pieteicējam Aigaram Meļko bija zināms šāds fakts, vēl jo vairāk apstiprina viņa kā valsts amatpersonas iesniegtās gada deklarācijas Valsts ieņēmumu dienestam par laika posmu no 2006.gada līdz 2010.gadam²⁵. Tādējādi tas, ka citā likumā, nevis pašā apstrīdētajā normā, valsts kapitālsabiedrību valdes locekļi ir norādīti kā valsts amatpersonas, vēl nenozīmē, ka apstrīdētā norma bija neskaidra un neparedzama. Pieteicējiem, ja nepieciešams, ar atbilstošu juridiskā padoma palīdzību, bija iespējams, izmantojot sistēmisko interpretācijas metodi, šos divus normatīvos aktus sasaistīt un izdarīt attiecīgus secinājumus par to, ka apstrīdētās normas patiesās jēgas noskaidrošanā ir ņemams vērā arī likumā “Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā” noteiktais. Turklāt uz sistēmiskās interpretācijas metodes izmantošanu normas noskaidrošanā savā praksē ir atsaukusies arī ECT²⁶ un Satversmes tiesa²⁷.

Vienlaikus tiesībsargs uzskata par nepieciešamu vērst uzmanību uz sekojošo. Pieteicēji savos pieteikumos vairākkārtīgi uzsver uz to, ka atbilstoši tiesību doktrīnā izteiktajām atziņām šāda interpretācija uz noziedzīgo darbību izdarīšanas brīdi nevarēja tikt paredzēta, jo no tajā laikā pieejamās informācijas bija neiespējami paredzēt, ka apstrīdētā norma patiesībā paredz plašāku jēdziena “valsts amatpersona” definīciju nekā likums “Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā”.

Attiecībā uz minēto tiesībsargs visupirms uzver, ka jau 2003.gada 29.oktobra spriedumā Satversmes tiesa atzina, ka Krimināllikumā valsts amatpersonas jēdziens ir noteikts vispārīgi, savukārt Interešu konflikta novēršanas likumā ir ietverts gan vispārīgais definējums, gan konkretizēts plašs amatpersonu loks. Kaut arī Interešu konflikta novēršanas likuma mērķis ir vērsts uz pienākumu un atbildības apjomu, kas valsts amatpersonai, neapšaubāmi, ir lielāks nekā ikvienai citai personai, tomēr minētās personas pēc būtības atbilst Krimināllikuma 316.pantā ietvertajam valsts amatpersonas jēdzienam²⁸. Tāpat arī tiesu prakses apkopojumā tika norādīts, ka, norobežojot noziedzīgo nodarījumu subjektus Krimināllikuma 196. un 316.panta izpratnē, ir jāņem vērā Krimināllikuma sniegtais atbilstošais speciālo subjektu definējums, kā arī jau minētie citi normatīvie akti (piem., likums “Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā”), kur valsts amatpersonas skaidrojums ir uzskatāms par plašāku kā Krimināllikuma 316.pantā norādītais²⁹. Savukārt Dr. iur., profesore Valentija Liholaja vairākkārtīgi atzina, ka ir nepieciešams maksimāli saskaņot Krimināllikumā un likumā “Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā” sniegtās valsts amatpersonas definīcijas un nevajadzētu būt atšķirīgai valsts amatpersonas izpratnei, lai arī atšķirīgs ir to nosakošo tiesību aktu mērķis³⁰.

Vienlaikus Valsts ieņēmumu dienesta Korupcijas novēršanas daļas priekšniece Mg.iur. Anda Krastiņa rakstā “Korupcijas subjekta krimināltiesiskais aspekts”³¹ norādīja, ka, lai gan kopumā piekrīt minētajam profesores Valentijas Liholajas priekšlikumam,

²⁵ Sk. <https://www6.vid.gov.lv/VAD>.

²⁶ Sk. ECT 2013.gada 21.oktobra sprieduma lietā “Del Río Prada v. Spain”, pieteikums Nr.42750/09, 90.punktu.

²⁷ Sk. Satversmes tiesas 2019.gada 21.februāra sprieduma lietā Nr.2018-10-0103 19.punktu.

²⁸ Satversmes tiesas 2003.gada 29.oktobra sprieduma lietā Nr.2003-05-01 35.punkts.

²⁹ Tiesu prakse krimināllietās par valsts amatpersonu un uzņēmumu (uzņēmējsabiedrību) vai organizāciju atbildīgo darbinieku izdarītiem noziedzīgiem nodarījumiem (2002.-2003.g.), 8.lpp., 2.1.punkts. Pieejams: Augstākās tiesas mājaslapā sadaļā Judikatūra/ Tiesu prakses apkopojumi/ Krimināltiesības.

³⁰ Noziedzīgi nodarījumi valsts institūciju dienestā: likums un prakse. Pieejams: <http://petijumi.mk.gov.lv/node/2705>. Sk. arī Liholaja V. Par korumpētas amatpersonas atbildību un Krimināllikumu. Jurista Vārds, 2001.gada 27.februāris, Nr.5 (198). Pieejams: <https://juristavards.lv/doc/4051-par-korumpetas-amatpersonas-atbildibu-un-kriminallikumu/>.

³¹ Krastiņa A. Korupcijas subjekta krimināltiesiskais aspekts. Jurista Vārds, 2004.gada 24.augusts, Nr.32 (337). Pieejams: <https://juristavards.lv/doc/92646-korupcijas-subjekta-kriminaltiesiskais-aspekts/>.

tomēr jēdzienu mehāniska saplūdināšana bez iepriekšējas rūpīgas to satura salīdzināšanas var radīt negatīvas tiesiskas sekas gan likuma “Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā”, gan apstrīdētās normas piemērošanā. Rakstā tika norādīts, ka kolīzija varētu veidoties starp likumu “Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā” un Krimināllikuma 316.pantu gadījumos, kad runa iet par ierēdņiem. Proti, ņemot vērā, ka saskaņā ar Krimināllikuma 316.panta pirmo daļu par valsts amatpersonām uzskatāmas personas, kurām ir tiesības pieņemt lēmumus, tie ierēdņi, kuri lēmumus nepieņem, bet tikai piedalās administratīvo aktu sagatavošanā, nav uzskatāmi par Krimināllikuma XXIV nodaļā paredzēto noziedzīgo nodarījumu subjektiem, bet gan tikai par subjektiem likuma “Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā” izpratnē. Vienlaikus tā paša raksta turpinājumā autore pievērsās arī situācijai, kad maksātnespējas procesa administrators varētu atbilst valsts amatpersonas statusam, kas noteikts apstrīdētajā normā, tomēr tas tieši neizriet no likuma “Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā”. Tādējādi autore atspoguļoja piemērus, ka personas atbilstība valsts amatpersonas statusam nav nosakāmi formāli pēc tiesību normās noteiktā, bet gan tas ir vērtējams, ņemot vērā konkrētās lietas apstākļus. Var pastāvēt situācija, kad likuma “Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā” ietvaros persona ir atzīstama par valsts amatpersonu, bet Krimināllikuma 316.panta izpratnē nav, un otrādi. Minēto apstiprina arī Augstākās tiesas Krimināllietu departamenta lēmums, kurā Senāts personu, kura bija zvērināts tiesu izpildītājs, atzina par valsts amatpersonu apstrīdētās normas izpratnē, kaut gan tā laikā spēkā esošajā Korupcijas novēršanas likumā tiešā tekstā nebija ierakstīts, ka tiesu izpildītāji ir atzīstami par valsts amatpersonām³².

Ievērojot minēto, laikā, kad Pieteicēji veica darbības, par kurām vēlāk tika notiesāti, tiesu praksē un tiesību doktrīnā tika uzturēta vienota pieeja, ka, piepildot apstrīdētās normas saturu, ir jāņem vērā likumā “Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā” sniegtā valsts amatpersonas definīcija. Tas, protams, nenozīmē, ka abos likumos ietvertās definīcijas vienmēr būs saskaņotas, kas ir pamatojams ar nepieciešamību vērtēt katras konkrētās lietas apstākļus, tomēr to saistība netika apšaubīta. Tāpēc tiesībsarga ieskatā Pieteicējiem bija iespējams paredzēt, ka apstrīdētā norma tiks interpretēta tādējādi, ka tā tiks sasaistīta ar likumu “Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā” un tieši – 4.panta pirmās daļas 19.punktu, kas paredz, ka valsts amatpersonas ir valsts kapitālsabiedrību valdes locekļi.

5.2. Pieteicējs Gunārs Cvetkovs kā ražošanas tehniskais direktors

Neapšaubāmi, ka attiecībā uz Pieteicēju Gunāru Cvetkovu, kas AS “Latvenergo” ieņēma ražošanas tehniskā direktora amatu, nedz apstrīdētā norma, nedz likums “Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā” tiešā tekstā nenoteica, ka Pieteicējs ir uzskatāms par valsts amatpersonu. Tomēr kā jau iepriekš tika uzsvērts, tad Latvijas krimināltiesībās attīstības virziens jau no 21.gadsimta sākuma norādīja uz to, ka personas atbilstība apstrīdētajā normā ietvertajam valsts amatpersonas jēdzienam ir nosakāma, vērtējot katras konkrētās lietas apstākļus, it īpaši veicamo darbību raksturu un personas izpildāmās funkcijas.

Saskaņā ar apstrīdēto normu par valsts amatpersonām ir uzskatāmi: 1) valsts varas pārstāvji, 2) citas personas, kuras patstāvīgi vai uz laiku izpilda valsts vai pašvaldības dienesta pienākumus, un kurām ir tiesības:

³² Sk. Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2006.gada 17.marta lēmumu lietā Nr.SKK-01-0162/06.

- pieņemt lēmumus, kas saistoši citām personām, vai
- veikt uzraudzības, kontroles, izziņas vai sodīšanas funkcijas vai
- rīkoties ar valsts vai pašvaldības mantu vai finanšu līdzekļiem³³.

Pēc struktūras apstrīdētajā normā minētā definīcija valsts amatpersonas statusu uz personu attiecina, pamatojoties vai nu uz publiskajā jomā 1) ieņemamo amatu, vai 2) izpildāmajām funkcijām³⁴. Tiesu praksē konsekventi jau no 2006.gada tika atzīts, ka amatpersonas jēdziens Krimināllikumā tiek definēts, sniedzot norādi uz valsts amatpersonas izpildāmajām funkcijām. Tātad, ja ir konstatēta personas izpildāmo funkciju atbilstība valsts amatpersonas definīcijā nosauktajām funkcijām, ir pamats tādas personas atzīšanai par noziedzīgo nodarījumu valsts institūciju dienestā speciālo subjektu. Līdz ar to, atzīstot personu par valsts amatpersonu apstrīdētās normas nozīmē, ir jāvadās no personas faktiskās rīcības, nevis no viņas amata vai pilnvaru formālās noformēšanas.³⁵ Minēto pieeju apstiprina Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2011.gada 1.marta lēmums lietā Nr.SKK–7/2011, kurā Senāts apšaubīja, vai apsūdzētais, lai gan būdams Militārās izlūkošanas un drošības dienesta darbinieks, tātad formālā izpratnē valsts amatpersona, konkrētajā gadījumā ir rīkojies kā amatpersona vai kā privātpersona, tas ir, vai viņš uzskatāms par viņam inkriminētā noziedzīgā nodarījuma speciālo subjektu.³⁶ Tāpat arī Eiropas Padomes Pretkorupcijas starpvalstu grupas (turpmāk – GRECO) 2008.gada 10.oktobra trešās kārtas novērtējuma ziņojumā (Greco Eval III Rep (2008) 1E) par kriminālatbildību par koruptīviem noziedzīgiem nodarījumiem (ETS 173 un 191, GPC 2) tika norādīts, ka, lemjot, vai persona ir valsts amatpersona Krimināllikuma izpratnē, tiesas analizē amatpersonas tiesības un pienākumus, lai noteiktu, vai viņas funkcijas ir atbilstošas kādai no minētajām Krimināllikuma 316.panta funkcijām. Veicot to, tiesas skatās arī personas amata aprakstu un/vai darba līgumu.³⁷

Ievērojot minēto, apstrīdētā norma paredzēja, ka, lemjot par to, vai konkrētā persona ir atzīstama par valsts amatpersonu, ir jāizmanto “funkcionālā” pieeja. Tādējādi Pieteicējam Gunāram Cvetkovam bija iespējams paredzēt, ja nepieciešams, saņemot atbilstošu juridisko konsultāciju, ka apstrīdētā norma tiek interpretēta tādējādi, ka atbilstoši tiesu praksē nostiprinātajiem principiem tās piemērošanā ir jāvadās no personas izpildāmajām funkcijām, nevis no ieņemamā amata vai pilnvaru formālas noformēšanas. Secinājums par personas kā valsts amatpersonas statusu šādā gadījumā ir vērtējuma rezultāts. Tomēr tas vien, ka tiesiskais regulējums valsts amatpersonas statusa konstatēšanai prasa veikt vērtējumu, nav pamats regulējuma atzīšanai par neskaidru.³⁸

³³ Tiesu prakse krimināllietās par valsts amatpersonu un uzņēmumu (uzņēmēj sabiedrību) vai organizāciju atbildīgo darbinieku izdarītiem noziedzīgiem nodarījumiem (2002.-2003.g.), 8.lpp., 2.1.punkts. Pieejams: Augstākās tiesas mājaslapā sadaļā Judikatūra/ Tiesu prakses apkopojumi/ Krimināltiesības.

³⁴ Krastiņa A. Korupcijas subjekta krimināltiesiskais aspekts. Jurista Vārds, 2004.gada 24.augusts, Nr.32 (337). Pieejams: <https://juristavards.lv/doc/92646-korupcijas-subjekta-kriminaltiesiskais-aspekts/>.

³⁵ Noziedzīgi nodarījumi valsts institūciju dienestā: likums un prakse. Pieejams: <http://petijumi.mk.gov.lv/node/2705>. Sk. arī Krastiņa A. Korupcijas subjekta krimināltiesiskais aspekts. Jurista Vārds, 2004.gada 24.augusts, Nr.32 (337). Pieejams: <https://juristavards.lv/doc/92646-korupcijas-subjekta-kriminaltiesiskais-aspekts/> un Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2006.gada 17.marta lēmumu lietā Nr.SKK–01-0162/06.

³⁶ Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2011.gada 1.marta lēmums lietā Nr.SKK–7/2011.

³⁷ GRECO 2008.gada 10.oktobra trešās kārtas novērtējuma ziņojuma (Greco Eval III Rep (2008) 1E) par kriminālatbildību par koruptīviem noziedzīgiem nodarījumiem (ETS 173 un 191, GPC 2) (Pirmā daļa) 14.punkts. Pieejams: <https://www.coe.int/en/web/greco>.

³⁸ Sk. Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2008.gada 14.novembra sprieduma lietā Nr.SKA–512/2008 17.punktu.

6. 2014.gada 15.maija grozījumi Krimināllikumā

Attiecībā uz 2014.gada 15.maija grozījumiem Krimināllikumā visupirms vēlos atzīmēt, ka grozījumi apstrīdētajā normā ir uzlabojuši likuma kvalitāti un skaidrību. Neapšaubāmi, ka normatīvo aktu kvalitātes uzlabošana ir nepārtraukts process, tomēr tiesībsarga ieskatā 2014.gada 15.maija grozījumi Krimināllikumā neko principiāli jaunu nav ieviesuši, bet gan tikai precizējuši apstrīdēto normu³⁹. Turklāt minētais izriet arī no Saeimas atbildes rakstā norādītajiem likumprojekta izstrādes dokumentiem⁴⁰.

Var piekrist juridiskajā telpā izskanējušam viedoklim, ka gadījumos, kad augstas raudzes juristiem ir kardināli atšķirīgas pozīcijas tiesību normu izpratnes jautājumā, tas vien jau apliecina tiesību normas tiesiskās noteiktības trūkumu⁴¹. Tomēr tas automātiski nenozīmē, ka norma pēc savas būtības ir bijusi neskaidra un personai neparedzama. Kā jau iepriekš tika uzsvērts, tad no Satversmes 92.panta otrajā teikumā ietvertajām tiesību normu kvalitātes prasībām neizriet tas, ka ikvienai tiesību normai vajadzētu būt formulētai kā absolūti precīzai instrukcijai⁴². Arī ECT ir norādījusi: lai cik precīzi un skaidri būtu formulētas tiesību normas, to saturs vienmēr būs noskaidrojams interpretācijas ceļā⁴³. Turklāt Satversmes tiesa ir atzinusi, ka tas vien, ka normatīvajā regulējumā ir veikti grozījumi, padarot to skaidrāku, pats par sevi nenozīmē, ka iepriekš tas nebūtu bijis pietiekami skaidrs⁴⁴.

7. Tiesu prakse apstrīdētās normas piemērošanā

Jāpiekrīt Pieteicēju argumentācijai, ka uz noziedzīgo darbību izdarīšanas brīdi nebija izveidojusies stabila tiesu prakse, kas palīdzētu atklāt apstrīdētās normas saturu tādējādi, ka par valsts amatpersonām var atzīt arī valsts kapitālsabiedrībā strādājošas personas. Arī Saeima savā atbildes rakstā norāda, ka viņas rīcībā tādas tiesu prakses nav. Vienlaikus gan Pieteicēji, gan Saeima atsaucas uz tiesu prakses apkopojumā⁴⁵ minēto Aizkraukles rajona tiesas spriedumu, ar kuru persona, būdama bezpeļņas organizācijas valsts akciju sabiedrības "Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras" (VSAA) Aizkraukles filiāles klientu apkalpošanas daļas vadītāja, tika notiesāta saskaņā ar Krimināllikuma 318.panta otro daļu, tādējādi valsts kapitālsabiedrībā strādājošu personu atzīstot par valsts amatpersonu. Vienlaikus tiesu prakses apkopojumā secināts, ka, lai gan praksē ir iespējama konkurence starp Krimināllikuma XXIV un XIX nodaļas normām (piemēram, gadījumos, kad speciālais subjekts ir valsts vai pašvaldības kapitālsabiedrības padomes vai valdes loceklis), izpētītajās krimināllietās, kur personas sauktas pie kriminālatbildības kā atbildīgie darbinieki, nav vērojama norobežošanas problemātika no valsts amatpersonām. Konkrētajā gadījumā tika minēti divi rajona (pilsētas) tiesu spriedumi, kuros personas, lai

³⁹ Sk. Augstākās tiesas Krimināllietu departamenta 2017.gada 29.marta lēmumu lietā Nr.SKK-J-145/2017.

⁴⁰ Sk. Saeimas atbildes raksta 9.lpp.

⁴¹ Hamkova D. Krimināltiesību normas skaidrība kā konstitucionāla vērtība. Pieejams: https://www.apgads.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/apgads/PDF/Juridiskas-konferences/Jur.konf-77_06_Hamkova.pdf. Ar atsauci uz Liholaja V. Par valsts amatpersonas jēdzienu Krimināllikuma 316.panta pirmās daļas izpratnē. Jurista Vārds, 2018.gada 20.marts, Nr.12 (1018). Pieejams: <https://juristavards.lv/doc/272429-par-valsts-amatpersonas-jedzienu-kriminallikuma-316panta-pirmas-dalas-izpratne/>.

⁴² Satversmes tiesas 2019.gada 21.februāra sprieduma lietā Nr.2018-10-0103 18.1.punkts.

⁴³ ECT 2008.gada 12.februāra sprieduma lietā "Kafkaris v. Cyprus", pieteikums Nr.21906/04, 141.punkts.

⁴⁴ Satversmes tiesas 2019.gada 21.februāra sprieduma lietā Nr.2018-10-0103 18.1.punkts.

⁴⁵ Tiesu prakse krimināllietās par valsts amatpersonu un uzņēmumu (uzņēmējsabiedrību) vai organizāciju atbildīgo darbinieku izdarītiem noziedzīgiem nodarījumiem (2002.-2003.g.), 8.lpp., 2.1.punkts. Pieejams: Augstākās tiesas mājaslapā sadaļā Judikatūra/ Tiesu prakses apkopojumi/ Krimināltiesības.

gan strādāja valsts kapitālsabiedrībā BOVAS "Latvijas pasts", tomēr nodarījumi tika kvalificēti pēc Krimināllikuma XXIV nodaļas normām.

Lai gan var šķist, ka šāda nekonsekvence būtiski ietekmē pašas normas skaidrību, tomēr jāuzsver, ka pašā tiesu prakses apkopojumā šādu noziedzīgu nodarījumu kvalifikācija tika atzīta par pareizu un tiesībsargam nav tiesību apšaubīt tiesu izdarītos secinājumus. Līdz ar to Pieteicējiem bija pieejama tiesu prakses apkopojumā izdarītie secinājumi un analizētā tiesu prakse, kas norādīja uz to, ka arī valsts kapitālsabiedrībā strādājošas personas var tikt atzītas par valsts amatpersonām un sodītas par noziedzīgu nodarījumu izdarīšanu valsts institūciju dienestā.

Vienlaikus arī jānorāda uz Tiesu prakses apkopojumā "Tiesu prakse krimināllietās pēc Krimināllikuma 317.panta otrās daļas, 318.panta otrās daļas un 319.panta otrās daļas" analizēto krimināllietu Nr.3870001103⁴⁶, kurā ar Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesas 2008.gada 20.augusta spriedumu, ko Augstākā tiesa ar savu 2008.gada 29.decembra lēmumu atzina par pareizu, persona tika notiesāta Krimināllikuma 318.panta otrajā daļā paredzētā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanā, norādot, ka viņa to izdarījusi, ieņemdamā Rīgas Domes Pašvaldības uzņēmuma "Kurzemes nami" apsaimniekošanas nodaļas "Anniņmuiža" vadītājas amatu. Lai gan konkrētajā lietā tiesa atzina, ka apsūdzētā persona ir valsts amatpersona Krimināllikuma 316.panta un Korupcijas novēršanas likuma 5.panta otrās daļas izpratnē, nevis likuma "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" izpratnē, tomēr arī minētais piemērs uzskatāmi parāda, ka arī pašvaldības kapitālsabiedrībā strādājošas personas var tikt atzītas par valsts amatpersonām un sodītas par noziedzīgu nodarījumu izdarīšanu valsts institūciju dienestā.

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka tieši ar judikatūras palīdzību personas gūst svarīgu informāciju par tiesību normu piemērošanas praktiskajiem aspektiem un tādējādi spēj gan efektīvāk aizstāvēt savas tiesības, gan arī labāk izprast savus pienākumus⁴⁷. Arī ECT ir atzinusi, ka neatkarīgi no tā, vai tiesību norma ir skaidri izstrādāta, jebkurā tiesību sistēmā var būt neizbēgams tiesas interpretācijas elements. Tiesās pieņemtā nolēmuma loma ir tieši izklaidēt pastāvošās interpretācijas šaubas⁴⁸. Konvencijas 7.pants neliedz pakāpeniski noskaidrot kriminālatbildību reglamentējošos noteikumus, tiesā interpretējot tos no lietas lietā, "ja šāda attīstība atbilst nodarījuma būtībai un ir pamatoti paredzama".⁴⁹ Turklāt ir būtiski noskaidrot, vai gadījumā krimināllikuma normas interpretācija tiesas ceļā tikai turpināja manāmu judikatūras attīstības līniju⁵⁰. Bet pat tad, ja tiesību norma tiek interpretēta pirmo reizi, tās interpretācija ir atzīstama par paredzamu, ja tā ir saprātīga un atbilstoša pārkāpuma raksturam⁵¹. Arī Satversmes tiesa ir atzinusi, ka saskaņā ar Satversmes 92.panta otro teikumu tam, vai iepriekš jau ir izveidojusies judikatūra vai tiesu prakse par konkrētas tiesību normas interpretāciju, nevar būt izšķirošas nozīmes, izvērtējot šīs tiesību normas skaidrību un paredzamību, ja vien tās saturu iespējams noskaidrot ar tiesību normu interpretācijas metodēm⁵².

No iepriekš minētajiem tiesu nolēmumu piemēriem redzams, ka, lai gan tie neveido stabilu tiesu praksi, tomēr tie noteikti parādīja virzienu, kas tālāk jau turpināja vienotu

⁴⁶ Tiesu prakses apkopojums "Tiesu prakse krimināllietās pēc Krimināllikuma 317.panta otrās daļas, 318.panta otrās daļas un 319.panta otrās daļas", 6.-8.lpp. Pieejams: Augstākās tiesas mājaslapā sadaļā Judikatūra/ Tiesu prakses apkopojumi/ Krimināltiesības.

⁴⁷ Satversmes tiesas 2012.gada 1.novembra sprieduma lietā Nr.2012-06-01 7.2.punkts.

⁴⁸ ECT 2008.gada 12.februāra sprieduma lietā "Kafkaris v. Cyprus", pieteikums Nr.21906/04, 141.punkts.

⁴⁹ ECT 2004.gada 30.marta sprieduma lietā "Radio France and Others v. France", pieteikums Nr.53984/00, 20.punkts.

⁵⁰ ECT 1995.gada 22.novembra sprieduma lietā "S.W. v. The United Kingdom", pieteikums Nr.20166/92, 43.punkts.

⁵¹ ECT 2007.gada 12.jūlija sprieduma lietā "Jorgic v. Germany", pieteikums Nr.74613/01, 109.punkts.

⁵² Satversmes tiesas 2019.gada 21.februāra sprieduma lietā Nr.2018-10-0103 21.punkts.

attīstības līniju, ko tiesas savā praksē piemēroja. Tā, neskarot Pieteicējiem saistošo Senāta Krimināllietu departamenta 2019.gada 25.aprīļa lēmumu lietā Nr.12812000713, Augstākās tiesas Krimināllietu departaments jau ar savu 2017.gada 29.marta lēmumu lietā Nr.SKK-J-145/2017 norādīja, ka tas apstāklis, ka Krimināllikuma 316.panta pirmā daļa ar 2014.gada 15.maija likumu "Grozījumi Krimināllikumā" izteikta jaunā redakcijā, nevar būt par pamatu pretēja secinājuma izdarīšanai, jo likumdevējs ir precizējis to personu loku (uzskaitījumu), kuri atzīstami par valsts amatpersonām. Savukārt ar Augstākās tiesas 2017.gada 14.decembra lēmumu lietā Nr.SKK-558/2017 tika atzīts, ka transportlīdzekļu tehniskās kontroles inspektori ir valsts amatpersonas Krimināllikuma izpratnē⁵³. Turklāt, kas svarīgi attiecībā uz pēdējo no krimināllietām, tad noziedzīgie nodarījumi, par kuriem personas tika apsūdzētas, tika izdarīti 2007.gada jūnijā – 2008.gada janvārī⁵⁴.

8. Ņemot vērā iepriekšminēto, Pieteicējiem, veicot apstrīdētās normas interpretāciju un, ja nepieciešams, izmantojot tiesu praksi un saņemot atbilstošu juridisko palīdzību, bija iespējams paredzēt, ka viņi var tikt atzīti par valsts amatpersonām apstrīdētās normas izpratnē un tādējādi saukti pie kriminālatbildības par noziedzīgu nodarījumu izdarīšanu valsts institūciju dienestā. **Līdz ar to apstrīdētā norma ir pietiekami skaidra un paredzama un atbilst Satversmes 92.panta otrajam teikumam.**

Ar cieņu
tiesībsarga vietniece

I.Piļāne

Šis dokuments ir parakstīts ar drošu elektronisko parakstu un satur laika zīmogu

---

⁵³ Augstākās tiesas Krimināllietu departamenta 2017.gada 14.decembra lēmuma lietā Nr.SKK-558/2017 9.1.punkts.

⁵⁴ Turpat, 9.2.punkts.